

מחנה "הגיבור"

גלויה ממחנה ריכוז לא מוכר בפאתי העיר פראג

בקיץ שנת 1944 החלו השלטונות בבוהמיה לעצור את היהודים שהשתייכו לקבוצות שזכו עד אז למעמד מועדף. אלו שנכללו בקבוצה זו סבלו מהטרדות ורדיפות מצד השלטון הנאצי, אולם הותר להם עד אז להמשיך ולחיות כחלק מן הקהילה. אלו שנעצרו באזור פראג נכלאו במחנה עבודה שנקרא בשם "הגיבור" (Hagibor). גלויה השמורה באוסף אלכסנדר תורמת להבנה של תנאי החיים הקשים במחנה.

היהודים "המועדפים"

על פי חוקי הגזע הנאציים נוצרה הפרדה בין אלו שהוגדרו כ"אריים" ובין אלו שהוגדרו כ"יהודים". החוקים המעוותים יצרו מעמד ביניים של אנשים אשר נחשבו כבני תערובת, צאצאים של בני זוג יהודים ואריים, תוך הגדרות מסובכות של "אחוז הדם היהודי" הזורם בעורקיהם. אנשים אלו הוגדרו בחוקי הגזע כ-"מישלינג" (בני תערובת), ובתנאים מסוימים הם יכלו להיות מוכרים כ"אריים".

קבוצה נוספת של יהודים שקיבלו מעמד "מועדף" היו אלו שחיו יחד כזוג נשוי עם בן או בת זוג אריים. על שני בני הזוג הטילו חוקי הגזע מגבלות וגזירות שונות, והופעל לחץ על בן הזוג הארי שיתגרש מבן הזוג היהודי, אולם כל זמן שהזוג נותר יחד "זכו" שני בני הזוג להגנה מפני מעצר וגירוש למחנות ריכוז.

מצב זה השתנה, כאמור, בשנת 1944, ובאזורים שונים ברחבי הרייך הגרמני החלו לעצור את היהודים "המועדפים" ואת בני הזוג האריים ולשלוח אותם כעובדי כפייה למחנות עבודה שהוקמו על ידי ארגון טודט. אלו שנעצרו בעיר פראג ובסביבתה נכלאו במחנה עבודה שנקרא בשם "הגיבור".

"הגיבור" פראג

ממזרח למרכז העתיק של פראג נמצאת שכונת מגורים הנקראת בשם "הגיבור" (Hagibor). בתחילת המאה ה-20 רכשה הקהילה היהודית של פראג את הקרקע במקום, וזאת במטרה להקים בית חולים ובית אבות לשימוש אנשי הקהילה. תכנית זו לא יצאה לפועל, ובשנת 1926 עבר השטח לידי מועדון הספורט היהודי של פראג, שנקרא בשם "הגיבור", אשר הקים במקום מרכז ספורט לשימוש הקהילה היהודית.

"הגיבור" פראג

מרכז הספורט "הגיבור" המשיך לתפקד גם במהלך השנים הראשונות של תקופת הכיבוש הנאצי, והיווה את המפלט היחידי של ילדי היהודים בפראג שנאסר עליהם להיכנס לגני משחקים, פארקים ומרכזי ספורט בעיר. בשנת 1943 הוחרם המקום על ידי השלטונות וחדל מלפעול.

בקיץ 1944 הוקם באתר מחנה עבודה, ונבנה מפעל לעיבוד נציץ (Mica). המתחם נוהל על ידי הארגון הממשלתי הנאצי שהיה אחראי על מיזמים בעלי חשיבות אסטרטגית, ארגון טודט (נשמע כמו טוט). לצורך הפעלתו גויסו עובדי כפייה מקרב אוכלוסיית היהודים "המועדפים" שנכלאו במחנה "הגיבור".

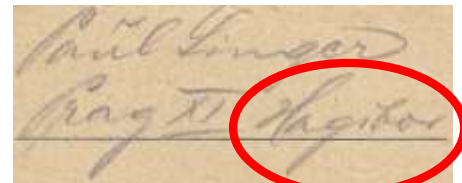
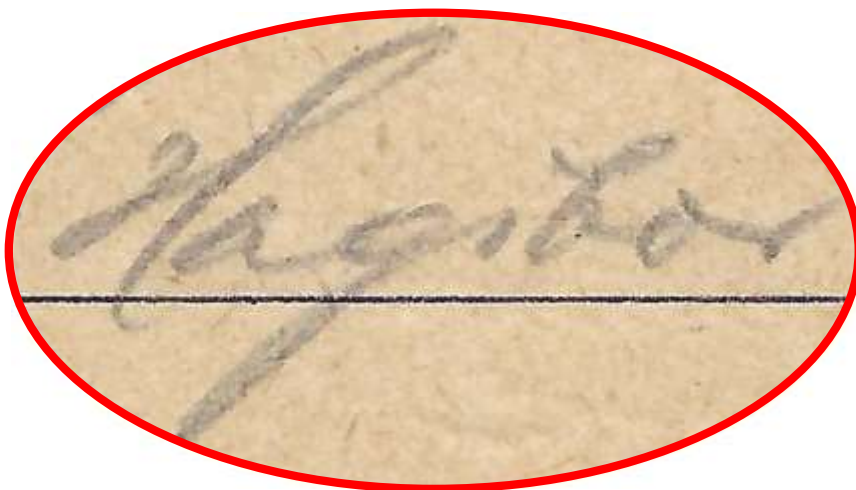
מקור: ויקיפדיה

סרט זרוע של עובד במפעלי ארגון טודט (Organisation Todt)

מסר ממחנה העבודה

לכלואים במחנה הגיבור הותר לכתוב מספר מצומצם של גלויות ובהן מסרים אישיים. אסור היה לציין כי הם נמצאים במחנה עבודה, והדרך היחידה להבין כי אכן מדובר בגלויה שמקורה במחנה היא שילוב המילה "הגיבור" בכתובת השולח.

מסר ממחנה העבודה

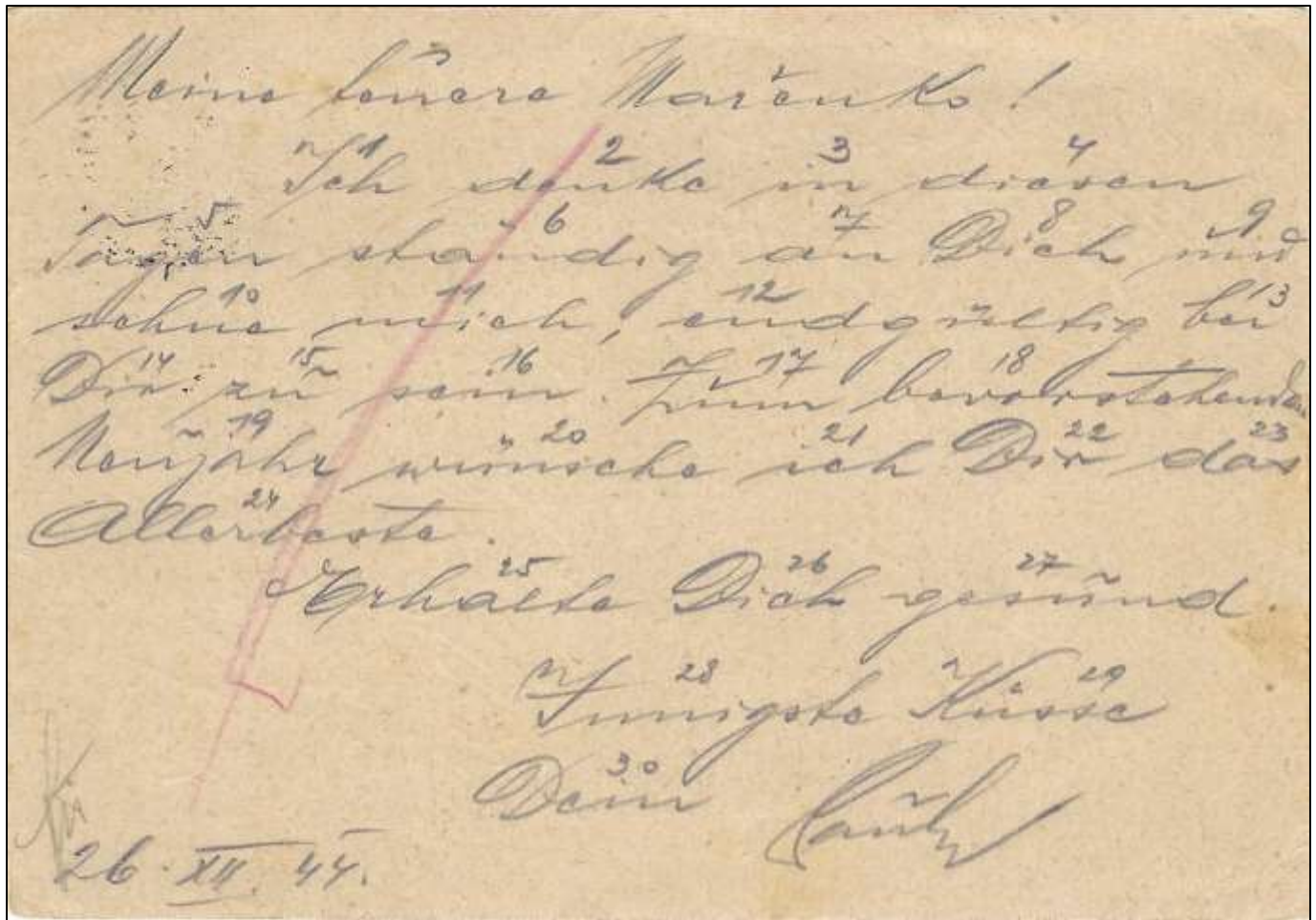
על הגלויה הוטבעה חותמת דיו המכריזה כי "תשובות יש לכתוב על גלויות רק בשפה הגרמנית".

Antwort nur
auf Postkarten in deutscher Sprache.

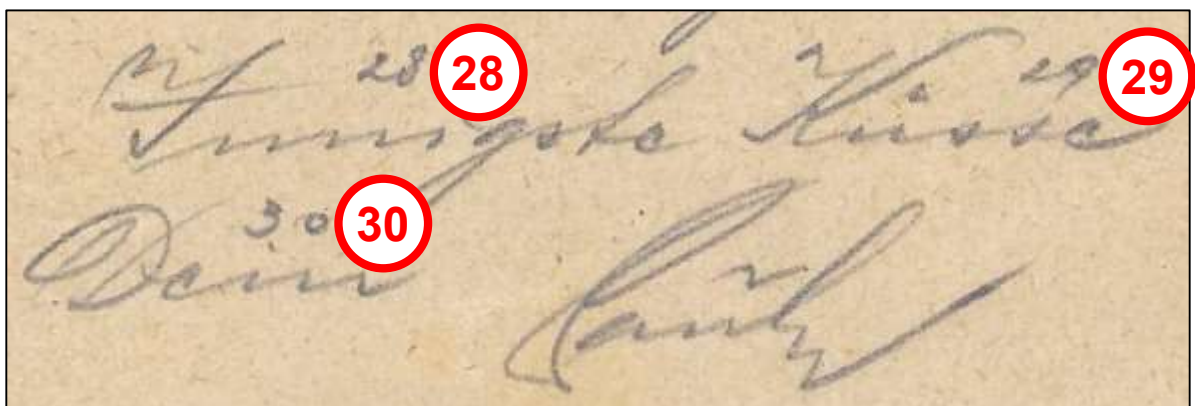
הגלויות הועברו מן המחנה אל בית הדואר האזרחי הקרוב (במרבית המקרים מדובר בסניף "פראג 2" או בסניף "פראג 25") ונחתמו בחותמת הדואר הרגילה.

לספור מילים

לאסירי המחנה הותר לשלב בכל גלויה עד שלושים מילים (לא כולל את שם הנמען וחתימת השולח). הפיקוח על נושא זה היה קפדני, והאסירים נדרשו למספר את המילים על מנת להקל את עבודתו של הצנזור. בצידה האחורי של הגלויה ניתן לראות בבירור את המספר הסידורי שנרשם מעל כל מילה.

אחרית דבר

בתום מלחמת העולם השנייה שימש מחנה "הגיבור" תקופה קצרה את שלטונות הכיבוש הסובייטיים, ולאחר מכן הוחזקו במקום שבויי מלחמה גרמניים, נתיני אויב ומשתפי פעולה צ'כים.

בתחילת שנות החמישים הוחזרו השטח והמבנים לקהילה היהודית, אשר הקימה במקום בית חולים. בשנת 2006 עבר המבנה שיפוץ יסודי, והפך לבית אבות לאנשי הקהילה היהודית.

